

Beás nyelv a nyelvi tájképben – tanulás és tanítás közösségi szintereken

Gergye Eszter

Pécsi Tudományegyetem, Oktatás és Társadalom neveléstudományi Doktori Iskola

Nyelvi tájkép

A beás nyelv presztízisének és így fennmaradásának kulcsfontosságú kérdése, hogy megjelennek-e a többségi társadalom által is elfogadott terekben. „A nyelvi tájkép (Linguistic Landscape, azaz a vizuális nyelvhasználat) leírásában a szakirodalom leggyakrabban idézett meghatározás Landry & Bourhis (1997:25) kutatók nevéhez fűződik, mely szerint egy település, régió, helység nyelvi térképét a hivatalos útjelző táblák, a reklámtáblák, utcanevek, helynevek, kereskedelmi egységek feliratai és kormányzati épületek hivatalos táblái alkotják.” (Tódor, 2014). A nyelvi tájképet elemezve számos nyelvhasználati szokásról, az ott megjelenő, vagy éppen nem megjelenő nyelvek viszonyairól, és az azokat beszélő csoportok kapcsolatairól, státuszáról árulkodhatnak. A poszter célja, hogy bemutasson olyan közösségi tereket, melyekben megjelenik a beás nyelv, vagy egyes Roma nemzetiségi szimbólumok, melyek a közösségi tanulásban is szerepet játszhatnak. Az itt bemutatott példák és eredmények a nyelvi- és iskolai nyelvi tájkép témában Ph.D. kutatásom részét képezik.

1. Kép

PTE Romológia és Nevelésszociológia Tanszék tanári iroda ajtajának felirata

Nyelvi tájkép szerepe a beás nyelv tanulásában, tanításában

A nyelvek visszatanulását, az identitás erősítését segítő egyik elsődleges tényező az adott nemzetiségi nyelv státuszának biztosítása. A beás nyelv nem oktatási nyelve egy intézménynek sem, erre e két nyelv jelenlegi állapotukban nem is alkalmas. Azonban e nyelvek különböző formális, vagy legalább is nem privát terekben történő reprezentációja már önmagában presztízzsel bírhat. Amennyiben a diák találkozik a többségi társadalom által elfogadottnak ítélt terekben saját anyanyelve, vagy szülei, nagyszülei által még beszélt nyelv elemeivel, szimbólumaival, valószínűleg inkább értéként, mintsem szégyellnivalóként kezeli a nyelvet. Az „iskolai nyelvi tájkép”, vagyis schoolscape a nyelvi tájképet veszi szűkebb értelemben, ugyanis az iskolai környezet nyelvi tájképét vizsgálja: mi jelenik meg a falújságon, milyen nyelven van kiírva a napi menü, vagy a termek elnevezése, etc. Az iskolai nyelvi tájkép az adott intézmény rejtett tantervének megismeréséhez is nagyban hozzájárul (Brown, 2012).

2. kép

Egyházasharaszti Körzeti Általános Iskola folyósóján beás nyelvű felirat

A különböző tanulási terek nyelvi tájképeire irányuló vizsgálat szükségességét Adler bikulturális szocializáció (Adler, 1975) fogalmára építi jelen kutatás. Adler szerint az ember élete során két szocializációs tér: a családi- és az intézményes (óvoda, iskola, stb.) szocializációs tér közötti kulturális átfedések, hasonlóságok jelentik az iskolai, majd társadalmi sikeresség alapjait. Mivel a kulturális elemek között a normák, szabályok, értékek, stb. mellett Adler a kultúra objektivizált tárgyait is felsorolja, így az egyes nyelvek vizuális megjelenései is fontos elemei lehetnek a két szocializációs tér minél nagyobb szintű átfedésében. Réger Zita szintén e két szocializációs tér kapcsán írta le a gyermekek nyelvi szocializációjában rejlő akadályokat és egyben megoldási lehetőségekre is rávilágított. (Réger, 1995).

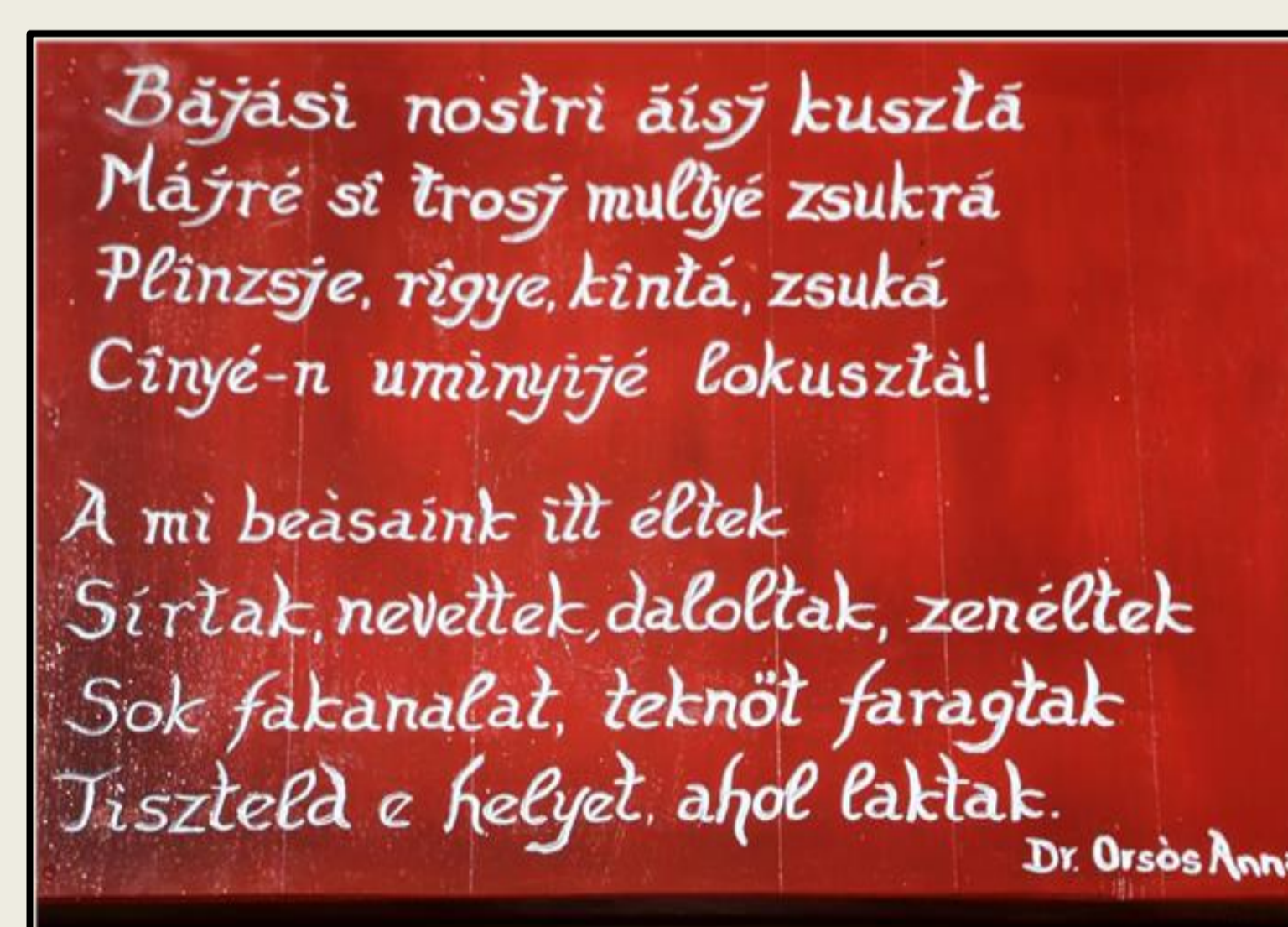
3. Kép

Gandhi Gimnázium Bejárata a cigány, az EU-s és a magyar zászlóval

4. Kép

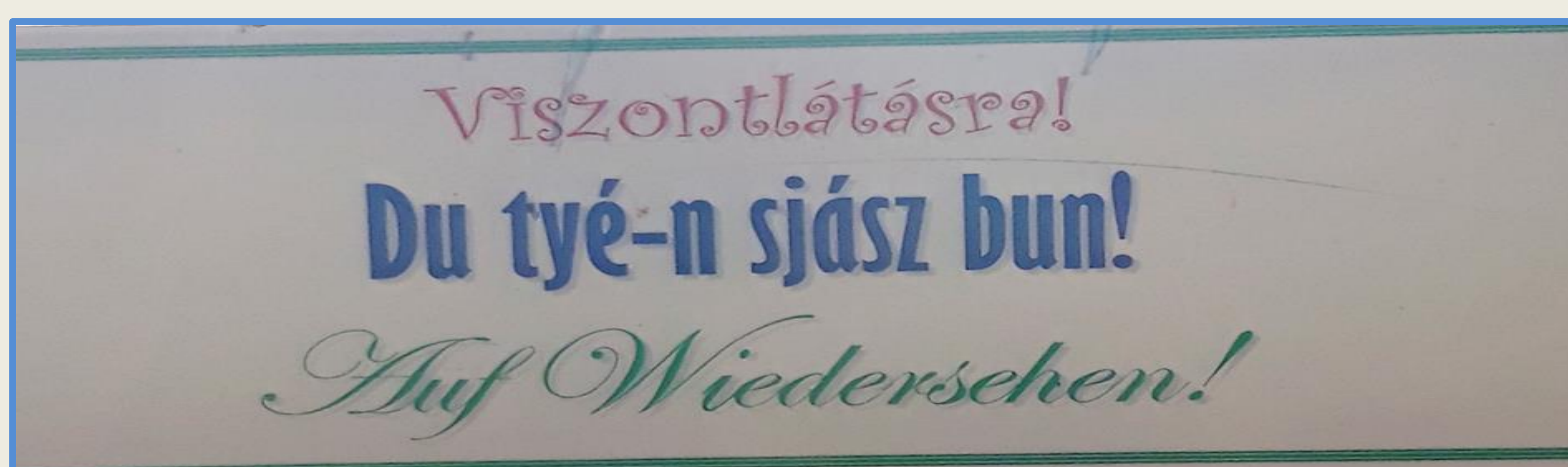
Komló Belső Tűz Tanoda ajtaján az „ajtó” szó felirat 4 nyelven, köztük beásul

5. Kép

Véménd egykori cigánytelepén beás-magyar nyelvű emléktábla

Bár a beásul beszélők száma egyre csökken és pontos adatunk nincs és nem is lesz soha, hogy hány roma, cigány diák, tanuló van (kezdve onnantól, hogy ki is számít cigánynak), de a rendelkezésre álló valós és becsült adatok is azt mutatják, hogy növekvő számban vannak jelen az iskolákban viszont többnyire nem sikeres eredményekkel. Össztársadalmi szintű érdek tehát az ő iskolai sikerességük megtámogatása, melynek egyik fontos tényezője lehet, hogy az iskola nyisson a beérkező diákok kulturális hátterére. Az itt felsorolt tanulási, tanítási, közösségi terek példák arra, hogy milyen módokon jelenik meg a beás nyelv a nyelvi tájképben.

6. Kép

Kétújfalu Konrád Ignác Általános Iskola bejárati ajtaján elköszönő 3 nyelvű felirat